„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Вирлија у лебарској улици.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 107. У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 19. ЈУЛА 1891. ГОДИНА XXVI.

ГЛАВНИ УРЕДНИК: СТЕВАН ЈОВИЋ. | ВЛАСНИК: СЛАВКО СВЕТ. МИЛЕТИЋ. | ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: МИТА ТЕОДОРОВИЋ.

САЗИВ БАЧКЕ ЕПАРХИЈСКЕ СКУПШТИНЕ.

Ни једно устројство наше црквене аутономије није постигла тако жалосна судба, као „епархијско уређење“. Наше више свештенство — епископи наши, увек су са неким неповерењем гледали на епарх. скупштине. Има дијецеза, у којима су епархијске скупштине само једанпут одржане — одмах у почетку, кад је ово устројство узакоњено — па онда више никад, ма да је у новије доба и саборски одбор изрично наређивао, а и више општина су молиле, да се епархијске скупштине сазову, ипак је то све остало без икаквог успеха. А да су оне веома потребне, о томе ваљда и нетреба ништа ни спомињати. Зашто је та бојазан од епархијске скупштине нашим епископима овладала, неможемо никако да растумачимо, јер она не стоји ни у каковој опреци ни са канонима наше цркве, а ни са духом наше црквено-школске аутономије.

У прва времена живота наше православне цркве, епископи су оваке скупове врло често сазивали, те се тако са својим свештенством и народом о разним потребама цркве своје договарали. Шта више оваким начином су и упражњена места епископа попуњавана. „Глас народа био је толико исто меродаван, колико и глас епископа, нити је без народног учешћа ико могао, да постане епископом“. (Милаш. Црквено право). — А да се са духом наше црквене аутономије потпуно слаже, управо да са осталим устројствима неку органску целину сачињава, тако, кад не би овог „епархијског уређења“ било, морала би се нека празнина у целој аутономној згради опажати. И кад се боље проучи то уређење епархијско, види се, да је у њему онај исти правац и начело задржано, које и у осталим нашим аутономним устројствима од најнижих до највиших влада.

Но није нам смер, да сад о томе пишемо, има ли смисла и је ли добро удешено „епархијско уређење“, јер је оно од 1871. год. постало законом у нашој цркви па га за то свако треба као закон и да уважава и по њему се управља, а особито епископи наше цркве дужни су и овај закон, као и сваки други поштовати, јер Др. Милаш у „Црквеном праву“, набрајајући дужности епископа на првом месту спомиње: „Епархијски епископ дужан је строго и у свему поштовати епархијске управне уредбе, које су законито установљене; и у пословима, који спадају у надлежност тих уредаба поступати сходно законитим установима тих уредаба“. Било је више пута од стране епископа наших и то, наваћано као узрок, зашто не сазивају епархијске скупштине да се ова установа са духом наше цркве не слаже, па ма да смо видили, да то не стоји, оставимо, нека би и тако било, онда би дужност епископова била, да својим путем и начином на томе поради, да се овај закон поправи, а не да га не испуњава и занемарује.

И бачка дијецеза била је те среће, да спада у број оних дијецеза, које су само једанпут имале епархијску скупштину и то прву, па више никад. Но ово фала богу сад се смиловаше, те ће и она, као што је већ јављено у овом листу имати епархијску скупштину, коју је за 20. август (1. септембар) о. г. сазвао епарх. административни одбор бачки. За то ћемо сад о начину, како је епарх. административни одбор ову скупштину сазвао, коју рећи. Истина, да званично још се ништа незна, али из поузданог извора дознајемо, да је епархијски административни одбор бачки закључио, да у идућу епархијску скупштину оне чланове позове, који су још 1885. год. од тадањи црквени скупштина изабрани, и даље пошто су нека места смрћу или другим којим узроком упражњена, да се ова од садањи црквених скупштина само попуне.

Незнамо шта је епарх. административни одбор при донашању оваког закључка руководило, управо на који се члан или параграф закона ослањао, кад је овакав закључак донео, али ми са своје стране сматрамо, да је овај закључак, одборов незаконит, јер се противи смеру и начелу наше црквене аутономије, и да уједно и крњи право црквених општина гледе на избор чланова епархијске скупштине. Да је то тако ми ћемо настојати, да и докажемо, не би ли тиме још кога подстакли, да о овој ствари пише, и уједно, да и наше црквене општине за рана упозоримо, да своје право, које су наследиле ни од кога не дају крњити, јер што једанпут изгубе, више никад не поврате.

У самом „Уређењу емархијском“ не стоји изрично на које се време бирају чланови епархијске скупштине. Зашто је то изостало, није нам познато, али свакојако није то био смер овом закону, да се чланови епарх. скупштине доживотно бирају, јер и то не стоји нигде забележено, а том се сасвим противи смисао XIV. члана „Уређења епархијског“, који вели: „Дан избора и рок састанка одређује надлежна епархијска управа, а до уређења ове дијецезан“. Да је то смер био овом закону, да се чланови ове скупштине доживотно бирају, онда не би могао овај члан тако гласити, да до уређења дан избора и састанак скупштине одређује епископ, а после надлежна епархијска управа, јер би тада епископ само једном за свагда наредио изборе чланова епарх. скупштине и први састанак сазвао, а епархијској управи остало би само то право, да попуњује смрћу или другим узроком упражњена места чланова и да одређује само дан у који би се скупштине састајале, као што би то хтео епарх. адмииистративни одбор бачки, судећи по садањем његовом закључку.

Још у почетку смо навели, да сва наша аутономна устројства од најнижих до највиших стоје у органској вези, и да је једно начело и правац у њима спроведен, па кад код осталих устројстава нигде нема, да се чланови било скупштински било појединих одбора не бирају доживотно, зашто да се у овом врло важном устројство баш тако тумачи. Но у осталом и досадања пракса, гледе на сазивање епарх. скупштина, показује, да још ни једна дијецеза, у којој је више пута епарх. скупштина сазивана, није тако схватила, да су чланови епархијске скупштине доживотно изабрани, него је напротив сваки пут, кад је надлежна епарх. управа одређивала дан сазиву скупштина епархијских, уједно и нове изборе чланова за ову скупштину одређивала, шта више и сама управа бачке дијецезе, тако је до сад поступала, јер знамо, да је 1885. год. када је хтела да сазове епархијску скупштину, са свим нове изборе чланова скупштинских наредила, а није тражила, као што се чини, да се само упражњена места оних чланова епарх. скупштине попуне, који су за пређашњу епархијску скупштину изабрани били. Да није то сад учињено зар за то, што ова скупштина, за коју су чланови још 1885. год. бирани, никако није сазвана? То не би никакав доказ био! Кад би тако хтели да доказујемо трајање мандата, онда би морали тако да радимо и код осталих наших устројстава, на пр. кад би се наредио избор посланика за наш народно-црквени сабор, па исти посланици за три године не би никако саборисали, да им се онда и на даље три године мандат продужује. Зар се не би таком тумачењу закона свако смејао? Па за то, што је на једном месту бесмислица, треба да се тако сматра и овде.

Најпосле и само право црквених општина, да бирају чланове епархијске скупштине било би са свим умањено и крње, кад би се овај закон тако тумачио, да су чланови епарх. скупштине доживотно бирани, па и у овом случају специјално, кад би се сад после 6 година само упражњена места чланова епарх. скупштине попуњавала, као што овај закључак епархиског административног одбора бачког захтева. Познато је, да се црквена скупштина редовно са трећином сваке друге године обнавља, да управо мандати појединих скупштинара само 6 година трају, те по том и чланови ове садање црквене општине нису они исти, који су пре 6 година били, за то је велико питање, да ли би ове садање црквене скупштине оне исте чланове епарх. скупштине бирале, које су бирале оне црквене скупштине, које су пре 6 година постојале, па бирале оне посредно или непосредно, — како која за то права има. Па и свака црквена скупштина, садања као и пређашња, зацело има своја начела и своје захтеве, које оним члановима епарх. скупштине, које она бира, ставља и од њих управо тражи да их испуне. Могу ли дакле ове садање скупштине, своје захтеве стављати онима члановима епарх. скупштине, које оне нису бирале, него оне скупштине, које су пре 6 година постојале, и које су исто тако и своје захтеве имале, уз које су и мандате за чланове, које су тада бирале, везивали? Ово су врло важна питања, која свакојако треба у обзир узети, јер тиме, што би ове садање црквене скупштине избором попуниле само оно неколико места, која су упражњена, не би оне при епархијској скупштини ако не баш са свим а оно већим делом заступљене биле, него би биле заступљене оне црквене скупштине, које су пре 6 година постојале, ма да сад ове скупштине по закључку епарх. административног одбора треба ћутећки, тако рећи, да признаду, да су сви чланови сад изабрани.

За то позивамо све црквене општине бачке дијецезе, да добро промисле, пре него што ће какве кораке у овом погледу учинити. Наше црквене скупштине су и до сад биле чврсти бедем, о који се сваки нападај на нашу црквено-школску аутономију распадао, те и овом приликом треба да подигну свој глас у обрану својега права, које им је законом осигурано, и да не дају, да га ико крњи или нарушава.

Марко.

СРПСКИ РАДИКАЛИ.

V.

Коме од старијих није у најживљој успомени год. 1848.? Међу свима народима средње и донекле јужне (Италије) Јевропе ускипело беше одушевљење и грозничаво заузимање, да се скрши несносни јарам натражњаштва, који од 1815. године овамо

ЛИСТАК.

ГОСПОДАР БАГИ У ФРАКУ

ОД КОЛОМАНА МИКСАТА.

Већ су много што-шта писали о доњоземским газдама, који и ако не мају већи приход од монаковског херцега, али толико приватног иметка имају за цело, колико и он. Јер, заиста, госпо'р Баги и Нађ Мишка, та два гаћана, кад би им се само прохтело, могли би да се возе на четири коња и каруцама, а кабанус цигаре да секу у своје луле.

Али они то неће. Госпо'р Баги и у Пешту дође на прости коли, и ту на „сицу“ једе сланину, густиозно сечући ју оном стоно-београдском бритвом; а кад му се прохте што господскије, он ју онда пржи на ватри а топећа се маст слива се онда у капљицама са сланине па хлеб му. Него 'ваке онда не једе ни сам краљ!

Вара се онај, који мисли, да доњо-земски земаљски господари то из тврдичлука чине. Боже сачувај! Сви су они до једног каваљери, само што се њихово каваљерство у друкчијем облику показује. Јер, господар је господар и у самом паклу и кад се добре воље нађе у крчми, где му гуде по четири гаге, — гласовито ће он да подвикне келнеру:

— Донесите четири акова вина овим циганима. —

А шта да донесем моме госпо'р Баги-у?

— И мени донесите једно по акова црне каве.

И кува се онда тамо на пољу кава црна у големом лонцу, јер тако гласи заповест госпо'р Баги-а. Устумарала се туда сва домаћа чељад. Он добро зна, да је то грдна будалаштина. Али баш у томе и јесте „virtus“, да што један Баги заповеда, и ако је глупост и будалаштина, не ће се за зло узети, јер за то је он ваљда Баги, да мора и оно бити добро учињено и речено, и што је неумесно.

Задовољан је оваки доњо-земски паорски гроф, што међу својим људ'ма, код куће своје, може да буде први, али ако је у друштву вишег сталежа, и то му је по вољи — јер он је аристократа према доле.

За време Бахово, догодило се, да је нови старешина чонградске жупаније, свемоћни господар у оно доба, кад је преузео своје звање — давао велики објед и на овај желео да сазове, сву жупанијску господу.

А ко су најугледнија господа у жупанији? Откуда ће то да сазна, ако неће из „грундбуха?“ Чудновата је та књижурина. Ко њу прочита, тај неће више лутати по — „магли“.

Дакле, по тој књижурини, саставио је са својим секретаром списак имена, које ће да позове. Наравно, да и госпо'р Баги беше међу њима и то одма тамо међу првима. Позивнице су разаслате и велики дан најзад освану. Резиденција беше том приликом окићена, као и све дворане његове милости. Његова милост је хтела, да ова свечаност испадне што сјајније у овоме крају, кога он тек као кроз наочари познаваше. Слуги беше заповеђено, да само оне људе пропушта, који имају на себи фрак.

Па као да су сви тако обучени и дошли, само један једини госпо'р Баги, дошао беше у свом свечаном плаветном оделу, које за ову прилику беше добро ишчибукао, а кроз растриж на чакшира, провучена беше црвена марама, тако, да су јој два краја, са обе стране растрижа, свечано лекедила.

— Шта ћете ви овде? Ко сте ви? — дерао се на њ на врати стојећи коморник. —

— Ја сам Баги! — Рече госпо'р Баги и испупчи своја прса, на којима сјаху три реда сребрни пуцади.

— Баги! — Не можете ући к његовој милости. Овде је сад објед.

— Та баш на тај објед и сам сам дошао. Коморник избечи очи на широко.

— То не мож' бити! — Рече.

На то извади госпо'р Баги из свог буђелара позивницу и покаже, на што се коморник, истина, умири, али ипак одговори:

— Никс нуц! Овде се може унутра само у фраку, тако је наређено. Ово је овде салон. За салон ваља господско рухо. — Госпо'р Баги се на то бесно окрене, јер је по држању коморниковом видео, да га неће пустити унутра, те се пожури ка кројачу, где га заодеше са свим по моди. Многи у Сентешу сећају се још и данас оне ругобе, кад је госпо'р Баги имао на себи фрак и немачке панталоне — први и последњи пут. —

Али се на скоро за тим и осветио љуто. Кад су се посадили око велике „тафле“ и кад је донета чорба на сто, госпо'р Баги врло огорчено гледаше у свој тањир, у коме се пушила врела чорба, те тако јаким звекетом (да је сваки у њ погледао) оставио кашику и сагне се, те десно крило од новог фрака, узе у руку и стаде замакати у чорбу.

— Шта радите госпо'р Баги? За бога, шта радите то? Питају га сви зачуђено, у том уверењу, да је ваљда полудио.

— Па ето нудим свој фрак — рече Баги са свим мирно — јер тако ми се чини, да нисам ја, него да је он позван на овај објед.

Старешина жупаније разумео је то и доцније је радо примао госпо'р Баги-у и у „јанклу“.

Слободно превео **Милован.**

беше свалила света алијансија на народе јевропске. Колико силних нада беше пробудила та блажена (?) година и како се те наде обистинише! Па и нас млађе, кад усчитамо згоде и незгоде год. 1848—49. обузимљу неки чудни осећаји — — како диван почетак а како ружан свршетак! У Француској угушен дух слободе у крви 2. децембра 1851. — — за председником републике Наполеоном следио је император Наполеон; — за неограниченом слободом: измајсторисан устав и с њим прикривен апсолутизам жалосног јунака од Хам-а и Седана! — — У Италији након републике римске, након победоносног заузећа Милана и целе Ломбардије следише Санта-Луџија, Кустоца, Сомакампања, Новара и Мортара а с њиме престаде одушевљени поклич легија Гарибалдијевих — — за Карлом Албертом следио је Виктор Емануел тада још мален — врло мален! — У Немачкој након јадних покушаја устанка, након игре са парламентом у Франкфурту, настаде опет најцрње натражњаштво, и опет се ситнији и крупнији владари немачки комотно вратише на стари — пашалук! — А код нас тек? — — Након Гергеја — Паскевић; након Кошута — Бах! Па и они, који верно стајаше против револуције Срби, Хрвати и Румуни беху награђени — апсолутизмом, свака народна самосталност — изгледало је — да је сбрисана с лица земље! — —

Но ипак ми Срби радо се сећамо тих година; поносом сећамо се нашег јунаштва и наше верности, наше увек у ничем неокаљане верности напрам нашем законитом владару и напрам овој нашој отаџбини! И нама изгледало је тада, да ће синути сунце боље среће — — али како је синуло и како је запало, читајте — па судите!

Доносимо овде ове документе:

I.*)

Царски патент од 3. (15.) децембра 1848.

Ми Франц Јосиф I. и т. д. Храбри и верни народ српски славно се у свако доба одликовао привржношћу к Нашем царском дому и јуначким отпором **против сваког** непријатеља Нашег престола и Наших држава.

Признавајући ове заслуге и за доказатељство особите наше царске милости и старања за обстојање и срећу српског народа, ми смо закључили достојанство патријарха, као највише власти цркве, опет установити онако, као што је у пређашња времена постојало и са столицом митрополита карловачког скопчано било. Титулу и достојанство патријарха дајемо ми верном нашем и љубазном митрополиту Јосифу Рајачићу.

Још смо одлучили избор нашег генерала Стефана Шупљикца Витешког за војводу народа српског потврдити заједно са обновљењем овог старог и историјског достојанства.

Са обновљењем ових највиших црквених и грађанских достојанства наша је воља и намера дати јемство нашем верном и храбром народу српском за народно, његовим потребама сходно унутрашње устројење.

Чим се мир поврати, биће једна од првих брига нашег отачаског срца, таково народноунутрашњеправитељствоустројити и утврдити на основу равноправности свију наших народа.

Дано у главном нашем краљевском граду Холомуцу 3. (15.) децембра 1848. Франц Јосиф. (М. П.) Франц гроф Штадион.

II.

Из октроисаног устава од 20. фебруара (4. марта) 1849.

§. 72. Војводству српском осигуравају се такова уређења, која се за обезбеђење његовог црквеног општинства и народности **на старијим привилегијама** и царским изјасњењима најновијег времена оснивају.

Сједињење војводства са другом којом круновином определиће се особитом наредбом, пошто њени посланици преслушани буду.

III.

Царски патент од 6. (18.) новембра 1849

Ми Франц Јосиф I. и т. д. Јесмо са одношењем на наш патент од 3. (15.) децембра 1848. и на §§. 1. и 27. државног устава по предлогу нашег министарског савета закључили и наређујемо како следује:

Из територије, која досадашње жупаније бачко-бодрошку, торонталску, темешку и крашовску (Бачка и Банат) и румски и илочки срез сремске жупаније заузима, образује се предбежно, докле се у будућем органском положењу овог дела земље у нашој држави или о његовом сједињењу са другом круновином уставу сходним путем дефинитивно не реши, особита област управљања, које се администрација независно од администрације Угарске преко земаљски непосредно нашем министарству потчињени надлежателства водити има. Ова област има водити наименовање: „Војводство Србија и Тамишки Банат“.

Ми задржавамо нама, да земаљско заступништво у овој области тако као и учешће њезиних становника у државном заступништву подобно устројењу других круновина по основима државног устава особитом наредбом провизорно уредимо.

Административно врховно управљање земље налазимо ми предбежно једном провизорном земаљском начелнику са столицом у Темишвару предати, ком ће се за организирање грађанског правитељства један министеријални комесар придати.

Обзирући се на својствене интересе различних у овој области живећих народа наређујемо, да се земља по главним племенима свога народа у три већа управљања-диштрикта (окружја), а сваки од ових окружја у срезове подели и нама предлог наредбе о уређењу и кругу делателности њихових одминистративних и заступничких органа — окружни, срезки начелника — окружни и срезки заступништва, на потврђење претстави

Сремски срезови румски и илочки и пренемоћствено од Србаља обитоване стране бачке тако исто као и тамишке и торонталске жупани имају предбежно као особито окружје ове области „Војводство Србију“ чинити.

О сједињењу војводства Србије са другом круновином пресудиће се по §. 72. државног устава по преслушању окружног његовог заступништва.

Да би српском народу у нашој држави нама претстављеним жељама сходно њине народне и историјске спомене поштујуће признање дали, налазимо се побуђеним, нашој царској титули и титулу Великог Војводе војводства Србије придодати а свагдашњем од нас наименованом начелнику области војводства титулу Вице-Војводе даровати.

Ми очекујемо од народа српског, да ће он настојећим остајућим сведочанством нашег царског благоволења и милости, у својој верној привржености к нашем царском дому утврђен бити и у тесном савезу са укупном монархијом у мирном и уређеном скупабивању са равноправним народностима и у равномерном учествовању у дарованим свима народима наше државе институцијама најсигурније јемство за своје земље у којој живи поспешно развијајуће и напредујуће снажење познати.

Тако дано у нашем главном и престолном граду Бечу 18. новембра 1849. Франц Јосиф с р. Тинфелд с. р. Ђулај с. р. Шмерлинг с. р. Тун с. р. Кулмер с. р.

IV.

Царско ручно писмо св. патријарху од 15. (27) септембра 1860.

Љубезни патријарше Рајачићу!

Решавајући молбе, које сте ми ви с епископом темишварским поднели, одобравам, да се држи синод гр. н. у. епископа, који ће се имати световати о општим стварима своје цркве у Аустрији и мени о овима на канонима основане жеље и предлоге поднети. Нарочито је моја воља да се овај синод, у који се имају позвати и гр. н. у. епископи ердељски, буковински и далматински, о томе светује и мени с обзиром на канонске прописе основане предлоге поднесе, како се имају јерархиска одношења уредити, да се узму као што треба у обзир и потребе и црквени интереси гр. н. у. Романа.

Очекујем, да се ви за време или после синода по обичају скупите са епископима арадским, бачким, карлштатским, будимским, пакрачким, темишварским и вршачким, и да сложно уважите, који предмети да се предузму на илирском народном конгресу, који ће се скорим скупити, о чему ће ми се имати сходни предлози поднети. Ја себи задржавам, да мога бана Хрваске и Славоније фмл. Шокчевића као мога комисара у синод пошљем, и даћу му налог, да ми поднесе доброуважено мњеније о састављању народнога конгреса, чрез које ће се и гр. н. о. Романима арадске, темишварске и вршачке дијецезе морати обезбедити правично заступати, почем се буде посаветовао с вама и епископима они дијецеза као и са некојим разумним мужевима романског племена.

На сваки начин имаће побољшање стања парохијалног свештенства и с овим нераздељиво уређење парохија у оним дијецезама, за које као закон важи изјашњавајући рескрипт од 16. јула 1779. бити предметом световања у народном конгресу. И зато ће се имати ускорити на то односећи се истражавања, на које сте ви и епископи већ од мога министра просвете позвани, јер сазивање конгресабиће од чести тим условљавано, да ли су већ резултати овога истраживања скупљени. Годишњем држању синода нестоји ништа на путу. У осталом по чем сам из мени поднесеног вашег предлога видио, да су жеље и просбе мојих верни србски поданика још у илирском народном конгресу, који је 1790. године држан у Темишвару, с одношењем на привилегије, које су србском народу од моји предака дане, обширно претресане и блаженопочившем цару Леополду II. поднесене биле, али да на ово посљедовавше решеније није објављено, то сам наредио, да се неодложено потребни предходни послови ради основног осветљења ових привилегија предузму и да се на то узме и један муж из средине гр. н. у. Срба, који ту ствар разуме.

Што се тиче ваше молбе, да се стане на пут, да последователи ваше цркве небивају нечистим сретствима навођени на мењање своје вере, то се имају гр. н. у. епископи, ако би се тако што случило, обратити за обрану против тога Мојим властима. Ја сам дао налог, да се у Мом престолном граду Бечу станујућим гр. н. у. цркву исповедајућим Србима јави, да им је допуштено сјединити се у једну парохију. Чим се буде склопио један одбор ове општине, допустиће им се, да у целој држави купе добровољне прилоге на грађење цркве, као и парохијалног и школског зданија. Такође ћу бити наклоњен на ту циљ дати одредити место за грађење, у ком обзиру ће општина своју молбу ради сходног предузимања Мом министру унутрашњем поднети. Напослетку ћу се старати да у Мојој власти која се занима пословима гр. н. у. цркве у највишој инстанцији, буде и један члан те цркве намештен.

На ваше даље предложене Ми молбе и просбе изићи ће Моје решење, чим због ње предузети послови буду за решење.

У Шенбруну 15. (27.) септ. 1860.

Франц Јосиф, с. р.

У идућем чланку наставићемо са публиковањем докумената из године 1848.

Ј—ћ.

*) Јован Ђорђевић: „Радња благовештенског сабора“.

Поглед по свету.

— **Млади српски краљ Александар I. дочекан је врло свечано у Кијеву. На дан св. Владимира био је млади краљ на свечаној служби у цркви св. Софије; том приликом звонило је велико звоно царско, које звони само онда, кад је цар у Кијеву. Цео кијевски гарнизон сачињавао је шпалир од царске палате до Софије цркве. После службе посматрао је српски краљ литију са једног дивно украшеног, узвишеног места. После подне је посетио краљ војни логор, где војне чете изводише разне маневре а на послетку дефилираху све под заповедништвом ђенерала Драгомирона пред младим краљем. У вече је била варош и сви бродови на Дњепру осветљени. Око 10 сати у вече возио се краљ по вароши; на главним трговима свирана је српска химна, а краља поздрављаху са бурно „Хура!“ Сутра дан је посетио краљ школе и за тим је у вече отпутовао у Москву.**

— **Руски листови пуни су извештаја и чланака о доласку француске ескадре „Новоје Времја“ каже, како је ово најсјајнији доказ, да Русија и Француска нису остале усамљене у Европи, нити су успели противници да их осаме. „Новости“ кажу, да сад Француска и Русија пресуђују у Европи, јер оне две састављају противтежиште тројном савезу. Колика је пак тежња с француске стране да не падне никаква сенка на руско-француске односе и пријатељство, сведочи то, што је председник републике решио да се Русији врате два ратна трофеја, две црквене заставе, које су француски војници одузели у руској цркви у Евпатарији за време кримске војне.**

— **Француски лист „Еклер“ публиковао је један интересантан чланак о потреби закључења формалног руско-француског савеза. „Еклер“ вели: „Штампа тројнога савеза, непрестано упорно тврди, да монархичка Русија неће никад ступити у савез са републиканском Француском. То тврђење доказује само, какав страх обузима „лигу мира“ при самој мисли о могућности формалног руско-француског споразума. Ван сваке је сумње, да одиста влада руска има потпуно поверење према садашњој влади француској. Ми ћемо рећи још и више: Русија је управо заинтересована да се у Француској учврсти баш републиканска владавина. Ово може изгледати парадоксно, ну врло просто може се ствар објаснити. Од пада Карла X. једине владе на коју се Русија није могла потужити, то су владе друге и треће републике. Јулска монархија, као што нам је праведно рекао један угледан руски дипломата — непрестано је била противник руске политике. Друга република држала се пријатељски према Русији; ну чим је она пала и Наполеон III. прогласио се царем, одмах је створено питање о св. местима, које се Наполеоновом кривицом брзо заоштрило и изазвало рат са Русијом. Значајно је то, да је руско-француско пријатељство почело јачати од год. 1880. т ј. у оно исто време кад се трећа република коначно учврстила и одржала победу над противним струјама.“**

Призив Јаше Томића краљевској курији против пресуде краљ. табле.

Славном судбеном столу

у Новом Саду.

Против пресуде високославне сегединске кр. табле под бр 582/91, умолио сам призив и подупирем га овим разлозима:

Пресуда високославне кр. табле поништује ме много већма него пресуда славног судбеног стола новосадског, ма да ме је високославна кр. табла осудила у блажијем облику но доживотно робовање, т. ј. на 15 година. Оно, што ме у пресуди високославне кр. табле поништава, лежи у разлозима те пресуде.

Кад ме је славни судбени сто осудио због уморства, употребио је с тим у свези §. 91. нашег казненог закона. Тај §. 91. употребио је славни суд из узрока: што сам до сад био непорочан, што сам хтео моју ствар да решим путем двобоја и, на послетку, што је распростирање оног писма било по мене увредљиво.

Дакле све то скупа навело је славни суд, да употреби §. 91., а то је параграф, који се обично и најчешће употребљује. Из тога се види, да славни суд новосадски није сматрао баш као необичну и ужасну ону увреду, која ми је нанесена. Кад је за тим изрекао сл. суд, да сам у оним приликама остао миран и трезвен, т. ј. да сам са предмедитацијом (предумишљајем) извршио дело, онда ме у тој пресуди још увек није снашло оно најгоре, што ме је могло снаћи. Мени је остала она у последњој линији утеха, да сам само ја себи био уобразио, како је грозна и нечувена она увреда, која ми је нанесена; за тим, да је моја душа — као човечија — могла да залута и да погреши Грозна би била та утеха, али је ипак утеха.

Са свим друкчије и ужасније поништује ме она блажија пресуда високославне кр. табле, која ме је осудила због уморства у свези са §. 92. нашег казненог закона. Није могуће друкчије ни замислити, него да је високославна кр. табла употребила тај параграф, који се тако ретко употребљује, поглавито за то, што је била тог мишљења, да је она увреда, која ми је нанесена, поражавајућа и да мора узбунити крв у човеку. Па кад је то тако, како је онда могуће, да ја, кога се она ствар највећма тицала, нисам био поражен, и да се моја крв није била узбунила? Узело се да није, јер иначе не би био осуђен због уморства, значи не би био осуђен да сам предузео смишљање и извршио дело са душевном мирноћом и хладним разбором — премедитацијом.

Кад сл. кр. табла претпоставља, да је увреда, која ми је нанесена, била ужасна, а за тим претпоставља, да сам ја у инат тој грозној, поражавајућој увреди остао миран, хладан — онда та претпоставка убија последњу мрву човека у мени, онда ме таква претпоставка понижава испод животиње. И то је поглавито узрок, који ме је нагнао, да се латим пера и да у засебном поднеску ступим пред највиши суд, те да против такве претпоставке најодлучније — апелујем.

Нема мисленог човека, који би смео метути руку на срце и рећи: да би он под оним приликама остао хладан и да би био у стању мирно промишљати, шта му чинити ваља. Па зашто се то немогуће о мени претпоставља? А претпостављати премедитацију у мом случају, значи претпостављати да сам потпуно — без осећаја и без поштења. Истина, првостепени суд је признао у пресуди, да сам био у неком „извесном узбуђењу“, но одмах је додао, да то „извесно узбуђење“ није искључило премедитацију (зрело промишљење). Мене то признање, да сам био у извесном узбуђењу, које не искључује премедитацију, не може да умири, јер тако „извесно узбуђење“ спопада извесне осетљиве људе и онда, кад их у топлим данима сувише узнемирују — муве.

Ја још никако не могу да разумем, шта је управо узрок, да се тадања бура у мојим грудима сматра као мирно дисање, а тадања узбурканост моје душе сматра као зрело промишљање. Истина је, да сам се ја силно напрезао, да зрело промислим: „којим би ја човечним начином изашао на чистину?“ Али мишљење онда, кад је душа болесна, не води никад премедитацији. Премедитација је у таком случају унапред искључена, као што је a priori искључено, да човек види далеко, кад је пред њим мрак, па ма се он колико напрезао.

Износе се против мене неке ситнице, које су требале бајаги да докажу, да ја за оно време нисам био јако узбуђен. Како су варљиве и несигурне такве претпоставке, доказује најбоље случај, који се недавно догодио, и који ћу овде у кратко навести. — 29. априла ове године убио је домар Шимка у Будимпешти пуницу, жену и децу, коју је за цело волео. Он је био запао у велику невољу, а убио их је, као што рече у свом заосталом писму: „да се вечито не муче“. Пошто је убијства извршио — скочио је у Дунав. Полицијска трагања доказала су, да је Шимка у оним грозним часовима, после убијства своје породице и пре нег што је скочио у Дунав, отишао у подрум и довео га као обично у ред. На путу к Дунаву сврнуо је у крчму и платио је 1 фор. у име дуга. Било би против сваке човечије природе, кад би се узело, да је Шимка у оним ужасним тренутцима, пре но што ће да се убије и пошто је поклао своју породицу, био у присебном, трезвеном стању (Zurechnungsfähigen Zustande). Па ипак је он у оним тренутцима „мислио“ на спремање подрума и на ракијски дуг. Ово би могло може бити навести лајика да помисли, како је Шимка био у оном тренутку бестиално равнодушан, али познавалац човечије душе видеће баш из тих чињеница најбоље, да Шимка у оним тренутцима није био више у присебном стању, но се налазио у стању месечара, који без икаквог промишљања обавља извесне ствари, које је израније научио. Велика узбуђеност не види се увек јасно на делима, која за то време учинимо, нарочито онда не

кад пређе стање беса, екстазе, а наступи привидна мирноћа.

Кад неко, без икаква обзира на своју особу и своју слободу, учини забрањено дело, онда је тешко претпоставити, да је то дело учинио с премедитацијом. Још и данас ми звоне у ушима речи, које је један правнички образован човек пришапутао некоме онда, кад ми је прочитана пресуда првостепеног суда. Те речи су гласиле, да сам ја требао гвозденим штапом на мртво истући свог противника, па би ми било — добро. Но ја се питам: Не би ли било баш то, при чему би ми било „добро“, права премедитација?

У пресуди високославне кр. табле полаже се највећа важност на то, што је између намере и извршења намере протекло „дуже време“, а у току дужег времена се човек умири и постаје способан за зрело размишљање. Но баш на то дуже време позивао сам се и ја, и то у своју корист, па се и сад позивам најодлучније на то.

Да је протекло „дуже време“, 4 дана, то се успоставило већ на основу „календара“, али са истом сигурношћу успостављено је и све оно, што се у току тог „дужег времена“ догађало. С тога није право узимати у обзир само **време**, а ни мало се не осврнути на то, што се све за то време збивало у простору. А оно, што се за то време у простору догађало, то је — **продужење увреде**. Наш закон претпоставља, да ће време залечити душевну рану, која је постала услед увреде; претпоставља, да ће време умирити страсти, довести човека к себи и ставити га у положај, да може зрело размишљати. Али ако у току тога времена наступе таке околности, које страсти не само не умире, но их још већма распале, онда ствар стоји сасвим друкчије, управо обратно. Поменуто време рачуна се само од оног тренутка, кад престане увреда и последице увреде. Под последицама увреде разумем ја наравно не само оно, што је непосредно учинио мој противник. Кад неко баци угарак на сламњи кров, онда се мора безусловно питати: а шта је после тога починио ветар и оксиген из ваздуха? Па кад је већ г. Димитријевић убацио био оно писмо у јавност, не може се оставити неиспитано: шта је после тога чинило јавно мнење и оно оговарање, којега има у том јавном мнењу, јер то је душу моју раздирало.

На свакој страни списа, који се тичу овог процеса, има пуно доказа, да је оно „дуже време“ само увеличавало грозоту увреде; то „дуже време“ послужило је на то, да се удара по ново, а сам мој противник употребио је то време, да бездушном руком претура по отвореној рани. Па кад се поред свег тог пресуда високославне кр. табле позива на то дуже време, и хоће то дуже време да ми метне на терет, онда ја ускос том изричем ово своје најдубље уверење: само још мало **таквог** времена, само још 4 дана **таквог живота**, и ја бих морао насигурно полудити. Ако такви дани треба да ме умирују, онда сам ја сваког часа готов, да се захвалим на животу.

Ја не разумем, како је могуће, да досадање пресуде говоре увек само о једној увреди, кад је доказано, да је било више увреда. А то богме није све једно: — ја сам бар сваку увреду засебно осетио, па онда још све скупа заједно. Нико тек неће тврдити, да само први удар боле, а да се после тога може по вољи даље ударати, јер је онда бајаги и онако све једно.

Но да рекнем коју о последњој увреди. Под том увредом разумем ја ону, која се налази у оном броју „Браника“, кога сам пред самим делом прочитао. Оно, што има у том „Бранику“, то није ништа друго, него гажење по човеку, коме убијамо част, а не дамо му никакве задовољштине, то је гажење по човеку, коме су везане руке, јер не може ни пред судом ни пред јавношћу да изнесе своју ствар и мора пре да пропадне, но то да учини. Зар таково **срачунано дражење** није **морало** да произведе онаке посљедице?!

Пресуда високославне кр. табле изриче, да сам се ја још неколко дана пре учина решио, да извршим дело, да сам у ту цел купио нож, да сам свог противника тражио и да сам га на послетку тамо убио, где сам га нашао. Кад се изостави из рачуна све, али баш све друго, што се за то време дешавало и што иде мени у прилог, онда је то тако било. Но ја ћу бити слободан приметити ово: Пресуда узима као доказано, да сам ја свог противника чешће тражио. Бар ја сам то тако исказао, и заиста је тако. Но кад ми се већ поклања толика част, да се безусловно верује ономе, што ја кажем, онда сам слободан замолити, да ми се верује и све друго, што сам бар у тој истој ствари казао. Примећујем, да ја нисам казао, како сам „читаве дане“ тражио свог противника, него сам казао да, сам га чешће тражио. Па сам рекао и кад На питање г. судског председника ја сам казао, да сам свог противника и пре тражио, но што сам бацио прва два ножа. Но то тражење не долази у рачун, јер сам после тог бацио ножеве и одустао био од намере. Даље сам рекао ово: „Кад сам штампао изјаву сведока у „Застави“, дошао ми је г. Јоца Ђорђевић и рекао ми је: „Зар је то све, што ћеш да учиниш?! То није ништа!“ — и отишао је. А ја сам отишао да тражим свог противника, да га убијем, јер нисам могао издржати.“ Да сам при том тражењу нашао био свог противника, да ли би се и онда узело, да је дело учињено зрелим промишљањем? Ја не верујем. — Ето, то је све; ни једне речи више нема у актима о „вишедневном тражењу“.

Дабогме да се може питати: Зашто нисам и онда бацио нож, кад већ нисам нашао свога противника? И не мора ли се из тог закључити, да је она намера, коју сам онда имао, и даље остала у мени? На то примећујем ово: Могуће је чак и то — сигурно не знам — да сам, и после оног састанка са Ђорђевићем, тражио свог противника, јер је моје душевно стање било за све оно време болесно, чаша стрпљења била је препуњена. Најмања ситница била је довољна, да се дохватим ножа, а најмањи изглед, да ће се моћи ствар решити мирним путем, одвратио ме је од намере. Под таким приликама сам и одбацио два ножа. Но зашто нисам и трећи нож одбацио, то не бих могао на сигурно рећи; — може бити нисам ни мислио на то, јер онај трећи нож и не беше управо оружје за убијство, већ џепни нож, који се могао заклапати.

Но због тог, што нисам одбацио трећи нож, не може се још на сигурно тврдити, да је намера у мени непоколебиво постојала све од оног часа од кад сам купио трећи нож, па до извршења дела. Но кад би се чак и то као сигурно узело, и онда још нема та ствар баш никаквог значаја. Кад је реч о премедитацији, онда увек и увек остаје по среди ово главно питање: Јесу ли тадање околности биле у стању да ме умире, или су оне биле такве, да су све већма онемогућавале хладно размишљање намере? По себи се разуме, да при решавању тог питања треба узети у обзир **све** прилике и све увреде. А оцењивање свију прилика, мора довести до закључка, да о премедитацији кроз сво оно време није могло бити говора, нарочито не после прочитања оног броја „Браника“. Па ако је премедитација до оног прочитања и била могућна, није ли се она морала прекинути у оном часу; — а одмах за тим је наступило дело.

При оцењивању уморства заиста је од пресудног значаја питање: у каквом се душевном расположају налазио ко при извршењу дела? Па кад је то тако, како се могло догодити, да обе пресуде бацају на страну и окрећу главу од питања: у каквом ме је душевном расположају **морао** поставити онај чланак „Браника“?

Нико не зна како је било у мојој души за она четири дана, па чак и ја нисам у стању да дадем рачуна о сваком душевном покрету за сво оно време. Ја сам у последњој мојој одбрани опширно говорио о томе: зашто мени мора бити немогуће, да под оним околностима тачно и сигурно означим, кад је у мојој души поникла последња намера. — Би ли ја извршио дело, да се нису увреде понављале? Шта би се десило, да ја онај број „Браника“ пред сам чин нисам читао? Наравно, да то не знам и не могу знати.

Приликом моје прве расправе ја сам на питање благородног г. председника одговорио ово: „Нећу да лажем, јер по ту цену не треба ми ништа, али ја мислим, да је последња намера поникла у мојој души на сам дан дела, после читања оног броја „Браника“, када сам спазио мога противника.“ И данас не могу ништа друго рећи, до то. Но ако су високоблагородне судије највећег суда уверени, да оне продужене увреде нису упливисале на моју душу, и да последња намера није поникла у мени у мало час споменутом часу — мени неће друго остати, него да са захвалношћу узмем ствар на знање како то они утврде; јер ја нисам сигуран, да је баш онако, како ја то мислим, и тиме ћу се отрести сумње.

Слободан сам да кажем на завршетку ово: Лако је довести човека до крајности. За то је нужно само врло много рђаве намере и врло мало душе. Ми се не молимо: „избави нас из искушенија“, него се молимо: „не воведи нас у искушеније“, јер кад дођемо једном у искушење, онда смо обично и пропали. У мом случају било је то искушење паклено смишљено и са најбруталнијом конзеквенцијом изведено.

Не знам ни данас, какав би излаз нашао из оног несретног положаја (Zwangslage), да сам могао хладно размишљати. Али хладно размишљање беше управо немогуће, јер само сећање на све оне увреде, морало је да ми узбурка крв и да ми узбуди мозак. Зато наглашавам и овом приликом: Под ужасним притиском тадашњих околности, ја сам оно учинио, што сам морао.

Друштвени ред је створио судове, код којих сам ја мого бити оптужен за уморство. А зар нема овде на земљи суда, код кога ја могу да тражим: што су ме на најнедопуштенији и најнечовечнији начин **приморали** да постанем убица?

Ја се обраћам са поверењем на највиши суд, с праведном молбом, да у овој парници не узме у обзир само онај нож, који је нађен код мене, не узме у обзир само ону крв, коју сам пролио, и не узме у обзир само тугу несретне породице Димитријевићеве. Ја за оном крвљу нисам жеднео; онај нож, који сам двапут одбацио, угуран ми је и по трећи пут у руку, а и моја породица је дубоко потрешена због оног што ми учинише и на што ме приморaше. Можда нигде и никад није са већом лакомисленошћу играло се ватром, пити се стављало људско стрпљење и најсветији осећаји на грознију пробу, но што се то десило у овом случају.

У овој парници учињене су две страхоте, и тешко је казати, ко је горе прошао. Па зар сад збиља тражи закон, морал, ред, друштвена пристојност, да се ја законским путем уништим, а да потпуно ликује оно неваљалство, које је према мени учињено? Има законских §-а, н. пр. 281. §. казн. закона, који сличне случајеве казни само са једном руком, а другу руку подиже претећи у вис и управ рећи изриче, да треба људе оставити на миру и не доводити их до крајности. Ја се не позивам на казну, коју изриче овај §, него се позивам на дух његов и морал, који лежи у њему.

Позивам се још на излагања мога г. браниоца, као и на оно, што сам у својим одбранама навео, те на основу свега тога молим, да будем ослобођен, или пак, ако се већ претпостави премедитација и уморство, онда бар молим да се одбаци §. 92. каз. зак. и да се у целости потврди пресуда првостепеног суда, те да се тако бар индиректно не изрече: да су оне увреде биле одиста грозне, али да сам их ја могуће мирно и без осећаја — поднео. Тежа казна биће ми онда лакша. Не срамоти човека величина казне, колико разлози исте.

Молим учтиво новосадски сл. судбени сто да овај мој поднесак припошље будимпештанској високој кр. курији и јесам са потпуним поштовањем

Нови Сад, 1. јула 1891. **Јаша Томић.**

(С немачког.)

ДОПИСИ.

У **Црепаји**, 12. јула. (Мућење Каменкових панчевачких трчилажа због будућег избора свештеничког посланика у срезу Перлез — Црепаја — Панчево.) Добро сте учинили, што сте наше начеоне присталице, упозорили, да се чувају разних „пријатеља“ који ће им се приближити у намери, да себе или своје штићенике срезу наметну. А још боље сте учинили, што сте наше људе опоменули, да се пре свега чувају панчевачког солидног Каменка и његових трчилажа, који су од свог госе примили све врлине, те кад их кроз сва врата избаците на улицу, у стању су кроз оџак на вас насрнути.

Још одмах после смрти протине, а и о самом погребу, почео је Каменко са својим најамницима да ставља замке појединим родољубима из нашег протопопијата. Где није смео сам да се појави са својим „саветима“, покушао је преко Петра или Павла утицати на људе, који имају поверења у народу. Но штета за труд. Каменка код нас познају већ и врапци са припознате му „солидности“ у свима народним пословима. Он је толико популаран овде, да не сме ни жив да се покаже у нашем срезу а особито овде у Црепаји. А да се он неће нити сам нити преко својих пранораца код нас угнездити, то је могао познати год. 1885. и год. 1890. о саборским изборима. Год. 1885. избацили смо и њега и његовог кандидата на друм панчевачки, а год. 1890. показали смо његовом штићенику у двапута пут у Панчево, и само смо жалили, да је ту морао кијати и прота Васа, којег да су Каменкови пајташи тада били приморали, да преко свештенства ради у протопопијату за особе, које су они у споразуму с браниклијама овде хтели протурити. Но ми смо ипак свагда делили нашег проту од Каменка. Доказ томе, да смо ми и 1885. г. и 1890. г. проту бирали на сабор. Каменка и његове прапорце нећемо бирати ни да их за свеце прогласе, од чега међутим не страхујемо. По ту сорту доћи ће њен госа. Не могу ни они на другу страну, већ у свој род.

Не страхујте дакле ни за шта. Каменка овде неће ујести бува. Знамо ми све његове јавне и скривене трчилаже. Кад му није могао помоћи ни покојни прота, други се неће смети усудити ни да се појави овде. Та и наши свештеници су утубили шта ће рећи, хтети с Каменком против народа. Каменко је истина због наше „ренитенције“ Препају назвао лудницом, но кад се не изгуби из вида, да је прота наш њега већ пре тога у некој прилици назвао будалом, онда смо и ми ону погрду њему морали одбити на његов „бон-тон“, или по народски: на дару. Како би се без оне погрде знало, како је потпредседник панчевачке општине фино образован и — паметан!

Ми знамо Каменка, а знамо и оне свештенике, који су и до сада своје користи ради за њиме газили против свог рођеног народа. Тима нема места у нашем срезу. Панчевци или боље речено Каменкова дружина, која је злоупотребом имена и звања покојног проте у тамошњој општини власт приграбила у своје руке, та вајна дружина несавесних себичњака може у Панчеву жарити и палити како хоће, ако више власти и сад после смрти протине остану глуве и слепе наспрам патње тамошњег народа; могу они може бити и познатог књижевног крадца поп-Луку протопопијату наметнути; али да тај њихов љубимац од нас у срезу неће ни једног гласа добити, то му јамчимо, као што му тврду веру дајемо, да за свештеничког посланика неће изабрати каквог поп-Луку, јер код тог избора ћемо ми изборници нашег среза с браћом нашом из среза перлеског одлучивати, а ту нас Каменкове пришипетље из Панчева не могу надгласати. Каменко и његов Светислав могу поп-Луку узети за достојну — њима — замену покојном проти, али да ми такве назови пастире не ћемо на место проте послати на сабор, о томе ћемо их, дај Боже здравља, о избору уверити — радикално.

Донде нека панчевачки смутљивци у служби Каменковој цвепајски срез на миру оставе. Прохте ли им се друкчије, биће им друкчије, јер ми не спавамо С тога будите без бриге: Црепаја је будна, она бодро мотри на све појаве, и кад дође до решавања, вама и народу неће с нас образ морати црвенити.

Црепајска стража.

Вести из места и са стране.

Парастос. Српска православна црквено-школска општина новосадска даје у суботу 20. јула (1. августа) о. г. у 11 сахати, парастос својим добротворкама: Марији Трандафилки у св. Николајевској цркви, и Марији Милашиновићки у св. саборној цркви.

Нашој полицији. Има томе више од месец дана како је, преко пута од средишне српске основне и више девојачке школе, отворена једна палинкара, управо гњездо и стециште где се највећи разврат и саблазан у по бела дана дешава. Сирота, невина дечица идући из школе осуђена су да гледају највећу покваренost и највећи неморал; да слушају и такових скарадних речи од којих мора сваког, ма ијоле часног човека, румен стида облити. Питамо славну варошку капетанију, е дали је могла и смела допустити, то место за палинкару, а надамо се да ће школска власт, па надлежно место, своје учинити, да се та саблазан уклони. **Један родитељ.**

Испит за оспособљење. У Г. Карловцу су одржани испити за оспособљење на срп. учит. школи 9. 10. и 11. о. м. Председавао је заменик главног школ. референта Никола Ђ. Вукићевић, а присутан беше и мандатар Платон Телечки. Кандидата беше 13,. а положило је 12., а један је одбијен на два месеца. Испити су текли без теза (шеда) први пут и успех беше задовољавајући. Успех је овај: с одликом Кнежевић, Летић, Торбица, Дујићева, Швиглинова; с првим редом Белић, Гаварић, Љубичић, Стакић, Деметровић, Прицина, Тодоровићева.

Кратке вести. Да се штампа енглески лист „Тајмс“ нужно је два и по милиона ситних слова. — Председника ческог ђачког друштва „Славије“ С. Сокола, опоменула је полиција, да ће укинути друштво, ако он буде и на даље прелазио програм у својим беседама при поздрављању словенских гостију. — У Хамбургу има 8000 руских Чивута, који хоће да иду у Ангентинију. — Приликом накнадног избора посланика у Мемелу у Немачкој гласало је седам бирача на цара Виљема. — У Софији хоће Бугари да оснују академију наука и уметности. — У Острогону су незнани зликовци похарали чивутску синагогу. — У вароши Салинасу у Бразилији ухватила је власт читаву чету несретника, који су убијли људе, па их за тим јели. — У Прагу ће бити 3. и 4. августа општи састанак словенских стенографа. — У царинарници у Черновицу ушло се у траг великим проневерама и преварама, које починише махом виши чиновници и богати трговци. — Није се још обистинила вест, да ли је познати турски разбојник Атанасиос заиста ухваћен. — У Астрахану су у великим групама нагрнули скакавци, те чине грдну штету. — Петрограђанин А П. Коломеизев изнашао је справу, којом може под водом да фотографише. — Најстарија енглеска библиотека у Оксфорду има по милијона свезака књига — Приликом оправљања штедионице у Сегедину срушиле се скеле и тешко обраниле петнаест радника. — На Блатном језеру у Угарској било је ових дана велике буре. — У Мадризешту у арадској жупанији живи једна старица, којој има преко 120 година. — У Франц Јосифовој касарни у Будимпешти изгорео је велики сењак. Штета износи 7000 фор. — У Берлину ће бити половином месеца августа књижевнички конгрез. — У околини Гудовца у беловарској жупанији, појавило се изненада толико рибе да их људу рукама хватали. — По последњем попису има у француској 38,095.150 душа.

Трговина.

Нови Сад, 17. јула. Довоз ране на овдашњу житну пијацу био је и данас слаб. Цена пшеници, и свему зрневљу остала је стара. Данас бележимо ове цене: Пшеница 9 ф. 60 н, наполица 8 ф 70 н., кукуруз 5 ф. 20 н,, јечам 5 ф. 40 н., зоб 5 ф. Све од 100 килограма.

На осталим пијацама није такође било промене никакве. Цене су свој роби остале старе. Продавало се:

Теоци 6—14 ф по ком.
Јагњци 5—10 фор. по пару.
Свињи дебели 40—44 ф.
Свињи млади 36—40 фор.
Маст 52 фор.
Сланина 52 фор.
Све од 100 килограма.

Време је лепо, али је и запара све јача. Придолазак странаца био је приличан.

Најновије вести.

— Из **Цариграда** јављају, да Турска повећава своје војне гарнизоне у Старој Србији. То чини она стога, да би спречила арнаутске изгреде и да стане на пут разним устаничким покретима, који се у последње доба почеше појављивати.

— Из **Париза** јављају, да су јуче свечаним начином сахрањене јадне жртве грозне жељезничке катастрофе код Сен Мандеа. Света беше небројено много. Спровод је предводио Сен Мандејски градоначелник. Председник Карно и министар Констан послаше своје заступнике, а министар јавних грађевина Гијо беше лично присутан.

— Са **Цетиња** јављају, да је једна арнаутска чета напала црногорске пастире на Мокрој планини и убила једног пастира. Друга чета напала је село Радић, али је сељани одбише. У овом сукобу није било жртава.

Исправак.

У данашњем уводном чланку стоји, да је последњи избор чланова за епархијску скупштину бачку био **1885**. год., а треба да стоји **1886**. год, и према том треба свугде у тексту, где то смисао изискује да стоји место **шест** година **пет**, што овим исправљамо.

Статут

за пријаву и вођење у евиденцији иноземаца, који живе на земљишту слоб. краљевске вароши Новога Сада.

Варошки магистрат новосадски издао је ових дана статут, како ваља водити у евиденцији иноземце, који живе и станују на земљишту сл. кр. вароши Новога Сада. Пошто је статут од општег значаја, то га ми у интересу нашег грађанства доносимо у целости.

1. Сваки, који издаје приватан стан, има хотел, гостионицу, свратиште или надзире т. зв. обиталишта занатлијских помоћника, — дужан је пријавити сваки пут, када се иноземац досели или одсели, кад год исти свој стан или место пребивања мења, па ма он иноземца и на 24 сахата примио на свој унутарњи и спољашњи плац преко дана или преко ноћ, за наплату илити пак бесплатно.

Иноземце, који су примљени у јавна и приватна училишта, у васпиталишта, у добротворне заводе, који се издржавају из јавних илити приватних заклада, у благодејанија, задруге конвикте, манастире, болнице, заводе за лечење и дворење, у опште дакле у ма какав јаван и приватан завод, — дужан је пријавити управитељ или предстојник дотичног јавног или приватног завода.

Иноземце, притворене у судским тамницама и апсанама или ти полицијским затворима, дужни су пријавити надзорници тамница или апсана.

2. Хотелијери, гостиничари и надзиратељи свратишта за занатлијске помоћнике дужни су још осим пријаве водити редовну евиденцију о странцима иноземцима, као и странцима из земље, који су код њих одсели, и ту редовну евиденцију полицајском звању за пријављање поднети сваки дан у 9 сах. из јутра, заједно са досеобним и одсеобним листинама.

3 Изузев оне, што се у 2. тачци спомињу, свака друга досеобна или одсеобна пријава има се десити за 24 сахата после досеобе или примања, односно одсеобе или отпуштања.

4. Полицијско звање за пријаву бесплатно има издавати листине за пријаву; ове листине ваља у три примерка испунити и у руку, што је у 2. и 3. тачци одређен, предати звању за пријаву. Један од ових примерака, снабдевен штампиљом тога дана, враћа се натраг странци ради оправдања пријаве о досеоби или одсеоби; други примерак шаље се дневно начелнику града; а трећи примерак, сложен по азбучном реду, чува се у полицијском звању за пријаву, пошто је исти уведен у главну књигу за вођење евиденције.

5. Начелник града обвезан је и званично пазити на то, да ли како иноземци тако и они, који издају станове, хотелијери, гостиничари, механхије и остале странке, које су по 1. тачци обвезане чинити, ту дужност своју врше, пријаве; ако начелник града има темељитог разлога, онда он може наредити и инквизицију од времена на време и од куће до куће.

6. Начелник града обвезан је пре свега на темељу пријаве и наређења I. законског чланка од године 1879-те у колико могуће на сигурно се уверити, да је дотични странац иноземац, с тога он прегледа примљене пријавне листове, те ако нађе замерке, што се тиче умесности података у истима, онда се он у случају потребе на лицу места увери о правом стању ствари, те на темељу овог свог уверења званично чини исправке.

7. Пошто се констатује, да је ко иноземац, онда му начелник града може дати дозволу, да се на земљишту града задржава; иста дозвола начелникова забележава се по томе у књигу, која се води о евиденцији код полицијског звања за пријаву.

Кад истеку она у 15. §-у XXII. законског чланка од 1886. године одређена три месеца, а иноземац се није међутим својевољно пријавио, онда га начелник града позива, да за 8 дана поднесе молбу своју ради тога, да може у овом граду становати.

8. Ако се иноземац овом позиву за 8 дана не одзове, онда начелник града о том полицијског великог капетана, који тада поступа по 3. зачелу 15. §-а у законском чланку од године 1886., иноземца казни глобом новчаном до 200 фор. и постара се, а да дочека решење могуће апелате, да се иноземац згодним начином уклони, ако се исти не би својевољно удалио у року, који му је према приликама одређен и који не може бити дужи од 8 дана; при овом поступку свом велики капетан узима у обзир, не спада ли иноземац тај међу особе, које су означене у тачци d.) у 2. §-у статута за протеранице, у ком случају отправља протеривање у смислу тачке а) и б) у 11. §-у, и то уз пратњу, ако је нуждан намет-лист путни. Ако пак иноземац у одређеном року поднесе молбу своју опремљену ради дозволе становања, онда магистрат доноси у меритуму дозволе решење, узимајући у обзир 15. §. у XXII. законском чланку од године 1886. и решење своје даје по правилу уручити.

Противу решења варошког магистрата може се поднети призив управном одбору за 15 дана, рачунајући од дана уручења, који одбор у својој најближој седници решава у меритуму призива, који ваља да се поднесе заједно са извештајем великог капетана, који у истом даје своје мњење, што се простире на државно полицијско гледиште.

Ако се дозвола за становање одрече, а решење постане правомоћно, онда ваља поступати онако, како је прописано у првом зачењу овог параграфа, при уклањању иноземаца са земљишта државе у том случају, ако би иноземца ваљало сматрати за особу, која је с полицијског гледишта опасна.

9. Дозвола за становање даје се са општинског гледишта ли ради пребивања на земљишту вароши, с тога полиција бодрим оком прати понашање иноземаца, и ако би се ма кад доказало, да пребивање иноземца на земљишту државе задире у горе наведено гледиште, онда полиција не само да има права, већ јој је и дужност, да поступи по постојећим правилима без сваког обзира на дозволу за становање.

Варошки магистрат увек саслуша претходно великог капетана у погледу државно-полицијских гледишта, те у том случају, — ако нађе, да се дозвола за становање ваља да даде и у пркос замеркама капетановима, — дужан је решење своје ради одобрења званично поднети управном одбору.

10. Онај иноземац, — који је на дуже од 24 сахата одсео у вароши и на позив устеже се казати име своје и ко је, евентуално предати исправе, које доказују истоветност личности му, — исто тако и они на пријаву обвезани, који у одређеном року пропусте пријавити полицијском пријавном звању иноземаца, који је код њих одсео, — чине преступ против јавне сигурности; на пресуђивање овог преступа у 72. и 73, §§-има XL. законског чланка од године 1879. установљени казнени модалитети простиру се с тим, да оне, који издају приватне станове, ваља казнити новчаном глобом до 25 фор., односно затвором према истој глоби.

11. Када се одмери новчана глоба због преступања овог статута, онда треба да се одреди и трајање затвора који у том случају ступа на место новчане глобе, ако се ова не може утерати.

При овом претворивању неможе се установити притвор на дуже него на 12 сахати уместо новчане глобе, која не прелази 2 форинта.

Свота од 2 форинта до 10 форинти може се претворити у притвор на један дан, а свота даља све до по десет форинти на више може се претворити на притвор од по једног дана.

12. За примену казне првостепена је власт поглавица полицијског пријавног звања, другостепена је власт управни одбор, а трећестепена је власт краљевско угарски министар за унутрашње послове.

Против два решења, која једнако гласе, нема места призиву.

13. Новчане глобе, на темељу 72. и 73. §§-а у XL. законском чланку од године 1879. одмерене, ваља да се употребе на цељи у 2. §-у VIII. законског чланка од године 1887. означене, а новчане глобе на темељу овог статута одмерене па варошки сиротињски фонд.

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Да се не би свим појединим пријатељима из Бачке, Баната, Срема и Хрватске, који су при губитку наше једине кћери било жицом било писмом своје саучешће исказали, а тиме мелемом наше болно срце обложили, — морали сваком посепце захвалити, то нека овим путем од нас приме највећи израз захвалности, на њиховом пријатељском саучешћу.

Тако исто исказујемо своју захвалност преч. г. Сави Орловићу игуману манастира Јазка, Митрофану Павловићу игуману манастира Бешенова, Емилијану Баићу игуману манастира Раванице, Стеви Моловићу свештенику из Ирига, Паји Бошковићу свештенику из Попинаца, Сими Љубинковићу свештенику из Добринаца, Мих. Мишићу свештенику из Краљеваца, Павлу Милину свештенику из Врдника, Васи Латинкићу ђакону и професору веронауке из Ср. Карловаца на њиховом одзиву, што су тужни спровод по православном обичају увеличали, а нами ожалошћеним родитељима, донекле тугу ублажили; а особито захваљујемо г. Васи Латинкићу ђакону, који нам је својим надгробним говором боле утишао.

На даље лепо захваљујемо свом грађанству румском и околном без разлике вере, које својим присуством овај тужни спровод увеличаше и нашу јединицу до вечне куће отпратише.

Уједно захваљујемо родитељима, који дозволише, да им кћери нашу незаборављену јединицу до мрачне куће у белом руву обучене уз сандук ходећи — отпрате и младој господи, који од куће до свете цркве мртво тело наше миле јединице носише.

А особито се лепо захваљујемо пријатељима и пријатељицама наше миле покојнице, који су оне силне венце из милоште на мртвачки одар положили, а тиме нами ожалошћеним родитељима тугу за непрежаљеним губитком ублажили.

Најпосле изричемо најтоплију своју захвалност румском певачком друштву и члановима српског народног позоришта на њиховом суделовању при погребу миле нам покојнице.

У Руми, јула 1891.

Ожалошћени родитељи:
Јован А. Ђуричић.
Ленка Ђуричић.

Јавна захвала.

Родољубиве српске општине у Босни и Херцеговини послале су прилоге потписаном одбору срп. православне општине за унутарњи украс бечке цркве, које су међу својим члановима скупише. Имена прилагача објавиће се после, а сад износимо само имена појединих општина: Бањалука (варош) 120 фор., Бањалучка околина 150 ф., Градишка 106 ф., Брчка 93 ф., Зворник 72 ф., Нови 60 ф., Клупа 58 ф. Дервента 50 ф., Босански Модрић 50 ф.. Требиње 50 ф., Босански Шамац 42 ф., Сански Мост 38 ф., Лијевно 37 ф., Бихаћ 36 фор., Грачаница 34 фор., Вишеград 34 ф., Петровац 34 ф., Травник 32 фор., Приједор 32 ф., бос. Дубица 30 фор, Столац 27 ф. Тешањ 23 ф., Љубиње 21 ф., Кључ 20 фор., бос Брод 20 фор.

Потписани одбор овим изјављује поменутим општинама најтоплију благодарност. Уједно умољава најучтивије славно уредништво да у свој цењени лист овај извештај изволи уврстити.

За одбор српске православне општине
У Бечу 8. јула 1891. год.

Председник:
Ђока Остоић.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Сад је баш изашла нова књига:

СНОВИ И ЈАВА.

РОМАН ЈЕДНОГ МЛАДОЖЕЊЕ

написао Душан Рогић.

Цена 25 нов. Књижари и препродавци добијају уобичајени рабат. Поручбине се шаљу: Књижари Бранка Веселиновића у Београду.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Оставком г. Драгутина Дадића, учитеља најстаријих разреда срп. православне вероисповедне мешовите школе Аћанске, остало је то место упражњено, на које се овим стечај расписује.

Плата учитељска износи у готовом новцу: 210 фор. које учитељ у месечним једнаким оброцима у напред из благајне месне полит. општине прима; 100 фор. у име огрева, чишћења школе и писаћег прибора која које у једаред у напред о новој години из речене благајне прима и 5 фор. у име оправке полупаних прозора на школи из исте благајне. — 16 ланаца (а 2200□ хвати ланац) салашке земље на коју учитељ порезу не плаћа; на исту земљу спадајући припадак (комтетенцију) од општинског пашњака, на који учитељ сам порезу плаћа; и стан од 3 собе, кухиње, коморе, подрума, шупе штале и двориштa са лепом баштом.

У дужност изабраног учитеља спадаће: у разредима, које му месни шк. одбор определи, све — шк. уредбом — прописане предмете предавати; у цркви једну певницу свагда држати; школску децу редовном и нотном појању црквеном обучавати и са истом при сваком богослужењу у цркви појати; годишњи попис школске деце сваке године у два примерка обављати; перо у седницама црк. шк. општине и подручник јој органа свагда водити и годишње рачуне црк. шк. општине свагда скапати.

Молиоци, који ово место получити желе, а који се општини појањем у цркви преставити имају, нека своје ваљано снабдевене а оспособлењем из мађарског језика подкрепљене молбенице најдуже до вел. Госпојине 15. (27.) августа о. г. шк. одбору овоме доставе.

Из седнице школског одбора држане у Ади 24 јуна 1891.

Лазар Шевић, капелан, перовођа. 3—3 **Милош Бешлин** с р. председник.

СТЕЧАЈ.

Општина Вел. Кикинда овим отвара стечај на годишњу стипендију у износу од 120 фор. из „Тешићеве закладе“ за слушаоце академских наука на будапештанском краљев. свеучилишту или политехници.

Рефлектанти на ову стипендију ваља да приложе својој молбеници:

1) Извод из записника крштених, којим ће доказати правосл. вероисповест и народност српску;

2) сведоџбу надлежне управне власти о томе да је молитељ из Угарске;

3) сведоџбу сиромаштва, у којој треба, да је означена и та околност, колико је деце у молитељевих родитеља;

4) сведоџбу о испиту зрелости и школске сведоџбе од последње две године, као доказ сврху успеха у школи;

5) лечничку сведоџбу сврху телесног здравља и накаламлењу крављих богиња.

У смислу министарске наредбе не сме ни један питомац уживати у једно и исто време две, или више стипендија.

Рок за предавање молбеница траје до 1. септембра ове године по новом календару.

Молбенице упућују се потписаном општинском поглаварству, — оне молбенице пак, које после горњег рока стигну, неће се уважити.

У Великој Кикинди, дана 8. (20.) јула 1891.

Петар Јовановић, пр. бележник. 2—2 **Р. Телечки,** општ. начелник.

МЛАЂИ СПОМОЋНИК

КРАТКЕ И ПОМОДНО-ГАЛАНТЕРИЈСКЕ

ТРГОВИНЕ

жели у другу радњу ступити, у вароши или у нашим већим местима. Говори српски, немачки и мађарски а и у писму је вичан. Ступити може 1. септембра. За адресу упитати у администрацији овога листа. 2-2

МАНУФАКТУРНА РАДЊА

R. Deutsch

Versecz

потребује једног **младог** спомоћника, који је врло добар продавац. Ступити може одма или 15. августа о. г. 2—2

КОНСТАНТИН СТОЈАНОВИЋ

ГРАЂЕВИНСКИ БРАВАР У НОВОМЕ САДУ

ПРЕПОРУЧУЈЕ СВОЈЕ СВАКОВРСНЕ

ЛИМЕНЕ И ОД КАЉЕВА

ШПАРХЕРДЕ

на којима се до **35** процента горива уштеди.

ЗА ПОРТЕ И ГРОБНИЦЕ

ОГРАДЕ

ОД КОВАНОГ ГВОЖЂА

по врло умереној цени, од **7** фор. по метру па на више, и готових се добити може, а кукдамо су боље него оне од **ливеног гвожђа**. За солидну послугу јамчи моје многогодишње деловање у месту и околини. — Примам сваковрсне старе метале: бакар, месинг и гвожђе у промену. 3—

ЗА НАШУ СЛИКАРСКУ И ЦРКВЕНИХ УТВАРИ РАДЊУ

ПОТРЕБУЈЕМО ЈЕДНОГ ПУТНИКА.

Ступање може **одмах** бити.

БРАЋА М. ПОПОВИЋИ
у Новоме Саду.

1—2

МЕШОВИТА И ГВОЖЂАРСКА РАДЊА

Л. М. ЈАНКОВИЋА

У ТИТЕЛУ

потребује два спомоћника и два шегрта. Ступити могу одма. 1-3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

К. МАТИЋА

У НОВОМ САДУ

потребује спомоћника, који је вешт продавац. Ступити може одма. 2-2

Трговина шпецерајске и мешовите робе

БРАЋЕ ДУДИЋА

У РУМИ

потребује једног шегрта. 2—3

ШПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА

БРАЋЕ ЈЕЛОВАЦ

У ЗЕМУНУ

потребује млађег спомоћника и једног практиканта. 2—3

МЕШОВИТА ТРГОВИНА

ПЕРЕ Ј. МИХАЈЛОВИЋА

У ДОБРИНЦИ 3—3

пошта Путинци (Срем)

треба једног спомоћника и шегрта.

МЕШОВИТА ТРГОВИНА

МИТЕ ПОПОВИЋА

У МЕЛЕНЦИ

потребује једног спомоћника **мануфактуристу** вештог продавца. Ступити може одма или најдуже за 14 дана. 2—3

МАНУФАКТУРНА И ПОМОДНА ТРГОВИНА

БРАЋЕ МИЧА

у Чакову

потребује једног старијег и једног млађег спомоћника, који поред српског и немачког језика, говоре још и романски. Ступање је одмах, или најдуже крајем августа о. г. 2-3

БИРЦУЗ У РУМИ

у главном сокаку куће бр. 2. „код златног вола“ састојећи се из собе велике за бирцуз, са две собе за бирташа, кујном, шпајзом, добрим подрумом, шталом и шупом Издајемо под кирију од 1. августа о. г.

2—3 **БРАЋА ДУДИЋ.**

---

40 ЈУТАРА ОРАЋЕ ЗЕМЉЕ.

У жабаљском хатару у једном комплексу лежећи 40 јутара ораће земље, заједно са стајама продајем из слободне руке на вечито.

За условија ваља се упитати код самог притјажатеља

Милоша Радовановића
2—3 у Жабљу.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.